

Școala Europeană „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230.24.74, fax: 231.55.23, email: scoalaovidiusincai@yahoo.com
web: www.seos.ro

Raport privind cel de al treilea seminar al Școlii Europene din Transilvania

Odorheiu Secuiesc, 23-26 februarie 2006

În perioada **23-26 februarie 2006** a avut loc la **Hotel Târnavă** din Odorheiu Secuiesc, cel de al treilea seminar al Școlii Europene din Transilvania. Seminarul a avut ca temă principală **„Procesul de tranziție din România”**. Prelegerile au fost susținute de către **Aurora Liiceanu**, Cercetător principal, Institutul de Psihologie al Academiei Române – **„Tranziția – paradoxuri și speranțe”**; **Ilie Șerbănescu**, Ministru al Reformei (decembrie 1997 – aprilie 1998) – **„Dimensiunea economică a tranziției în România”**; **Vladimir Pasti**, Profesor, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București – **„Rolul societății civile în tranziție”**; **Emil Constantinescu**, Președinte al României (1996-2000), **„Rolul liderilor în perioada tranziției din România”**.

1. Aurora Liiceanu, „Tranziția – paradoxuri și speranțe”

În prima parte a prelegerii a fost prezentată o viziune de ansamblu asupra profilului psihologic al românilor în tranziție.

România este o societate a paradoxurilor. În București există cel mai mare număr de cazinouri din România, dar, în același timp și cele mai multe biserici. Românii continuă să se declare în cea mai mare parte credincioși (97,6%, față de doar 70% din bulgari, 57% dintre unguri sau 27% din estonieni). În același timp există și o mare deschidere către Occident, fapt manifestat prin adoptarea unor sărbători occidentale de tipul *Valentine's Day*.

În partea a doua a cursului s-au dezbătut probleme psiho-sociale de actualitate pe patru grupuri: (a) migrația; (b) violența în școli; (c) vrăjitoarele; (d) respectarea legii. Grupurile de dezbatere au avut sarcina de a

identifica motivele apariției acestor probleme, dacă ele sunt specifice perioadei de tranziție, dacă și alte state s-au confruntat și se confruntă cu ele, precum și modalitatea de eliminare a acestor tendințe.

2. Ilie Șerbănescu, „Dimensiunea economică a tranziției în România”

Există elemente, precum situația din domeniul agricol, care ne conduc spre

ideea că tranziția economică din România nu s-a încheiat încă. Astfel, fenomenul migrației de la sate, înregistrat în prezent, este un element important care ajută la transformarea economiei predominant agrare. Totuși mai avem unele probleme în mediul rural, de aceea banii de la Uniunea Europeană pot contribui la dezvoltarea agriculturii din România.

Economia românească este dominată de capitalul

străin. Acesta este un element pozitiv pentru populație, pentru că managementul străin este mai performant.

Creșterea economică s-a realizat printr-o politică de sterilizare, prin care lupta împotriva inflației este făcută sub forma unor mecanisme monetare. În mod concret, Banca Națională a României blochează 10 miliarde de euro sub formă de monedă națională.

Introducerea cotei unice în ianuarie 2005 a dus la creșterea consumului, însă fără o creștere corespunzătoare a ofertei autohtone. Cu toate acestea, cota unică este o măsură pozitivă pentru că încurajează productivitatea muncii. Aceasta este o măsură aplicabilă doar pe termen scurt, deoarece, după integrarea în Uniunea Europeană fiscalitatea va trebui să crească (fie prin TVA, fie prin cota unică). În același timp, cota unică ar trebui aplicată nu numai la salarii, ci și pe averi, lichidități, proprietăți și alte activități.

3. Vladimir Pasti, „Rolul societății civile în tranziție”

În prima parte a cursului, participanții au fost rugați să își exprime păreri despre ceea ce cred ei că este tranziția. Astfel, tranziția a fost definită ca o trecere de la un moment istoric la altul, o perioadă de schimbări structurale, legislative, o zonă gri prin care dorim să ajungem la stabilitatea economică, un ciclu evolutiv care are atât o componentă internă cât și una externă, o transformare bio-psiho-socială, un stereotip, o schimbare în viața fiecărui individ, o scuză a clasei politice pentru a evita o proiecție pe termen lung sau trecerea de la un tip de sistem economic la altul. S-au identificat astfel două tendințe: o descriere a unei schimbări naturale sau un pretext.

Tranziția din România s-a produs în sensul modernizării, începând de la schimbarea politică și adaptarea factorilor de decizie la noile realități și terminând cu

revoluția culturală, care a produs noi percepții chiar și asupra unor subiecte tabu. În unele cazuri schimbarea vine de la vârf. În 1989, capitalismul era dorit doar de către o elită politică. Astfel, schimbările au fost aplicate de politicieni asupra societății prin intermediul statului, mai exact prin reformă. Modificarea s-a produs în primul rând prin intermediul regulilor de funcționare a instituțiilor.

Schimbările în tranziție vin din două surse: (a) politicieni; (b) societate, care încearcă să aducă modificări reformei impuse de politicieni. În cazul României, relația dintre stat și producția economică s-au modificat, iar societatea ar fi trebuit să se adapteze. În schimb, societatea a adoptat o atitudine evazionistă. Principala sursă de capitalizare a fost reprezentată, în mod surprinzător de arierate. Tranziția se încheie atunci când societatea și politicienii ajung la un consens asupra direcției de urmat.

În a doua parte a seminarului au fost emise păreri cu privire la asemănările și deosebirile dintre societatea românească și societatea europeană. Astfel, printre asemănări au fost identificate: rezistența la schimbare, sistemul bancar, rolul important al serviciilor, structura familiei, valorile și principiile. Printre deosebiri au fost evidențiate: implicarea individului în comunitate (redușă în România), gradul de informare (mai mare în UE), atașamentul față de norme (puțin dezvoltat la noi), cultura politică, capacitatea de adaptare la schimbările de pe piața muncii (mai mare la români).

Aceste diferențe sunt, în general de tip cultural, însă există și diferențe structurale, cum ar fi: (a) capacitatea de creștere economică durabilă pe termen lung (mai mică în România); (b) gradul de ocupare a forței de muncă (mai mare în cadrul UE); (c) concentrarea proprietății și (d) distribuția veniturilor (o polarizare socială mai mare în România). Soluțiile pentru eliminarea acestor diferențe ar fi: (1) crearea mai multor locuri de muncă; (2) eliminarea muncii „la negru”; (3) mărirea salariilor și (4) introducerea modelului de lucru occidental.

În ceea ce privește societatea civilă, ea poate fi concepută în sens restrâns, ca fiind compusă din organizații neguvernamentale și fundații, sau în sens larg, ca ansamblul de instituții ce fac legătura dintre stat și cetățeni (biserici, sindicate, patronate, presă, grupuri de influență). Perspectiva instituțională identifică patru tipuri de entități: (a) instituțiile administrative; (b) firmele comerciale; (c) asociațiile non-profit între cetățeni; (d) asociațiile familiale. Din perspectivă filosofică există statul și societatea.

Societatea civilă din România nu dispune în prezent de un cadru legal bine definit. Până la urmă, tot politicul este cel care determină buna funcționare a societății civile. El trebuie să țină cont, însă, de interesul general al cetățenilor. Societatea civilă nu este obligată, totuși, să fie obiectivă, ea poate fi și partizană. De la acest punct a avut loc o dezbateră liberă asupra rolului societății civile.

4. Emil Constantinescu, „Rolul liderilor în perioada tranziției din România”

Liderii politici trebuie să aibă o viziune, trebuie să aibă anumite calități, în funcție de contextul în care se manifestă (revoluție, război, pace, etc.). Liderii din perioadele de tranziție trebuie să fie inspiratorii și decidenții unor schimbări fundamentale. Transformările mari în istorie implică o serie de costuri sociale mari, pe termen scurt, dar niciodată beneficiile nu se obțin repede și, de obicei, cei care le

produc nu beneficiază de ele. Tot ce se întâmplă în aceste perioade, bine sau rău, revine responsabilității șefilor de stat.

Calitățile necesare liderului, în ordinea importanței, sunt: (1) viziunea istorică; (2) credința; (3) carisma; (4) decizia; (5) acceptarea prețului politic; (6) libertatea în fața constrângerilor; (7) capacitatea de efort fizic și intelectual. Viziunea istorică este o concepție încheată care nu se poate construi fără o cultură comprehensivă. Credința este necesară pentru transpunerea în practică a viziunii liderului. Acesta trebuie să aibă încredere în destinul său.

Carisma nu se poate construi decât în cazuri excepționale. Ea trebuie să pună în mișcare mase întregi de oameni. De multe ori, efectul ei se produce a posteriori și se bazează pe sinceritate, pentru că masele știu să aleagă originalul. Decizia este capacitatea de a lua măsuri majore în conformitate cu viziunea istorică, indiferent de preferințele opiniei publice. Este foarte important pentru un lider să și piardă în viață. Acceptarea prețului politic se referă la asumarea unor decizii care ar putea afecta șansele electorale în viitor.

Libertatea în fața constrângerilor este legat de trecutul personal. Sunt foarte puține cazuri când liderii politici sunt cu adevărat liberi, ei fiind cel mai adesea produsul unei structuri organizaționale complexe. Atunci când sunt liberi, liderii politici se pot retrage în orice moment. Totodată, liderii politici trebuie să aibă o stare de sănătate bună și o capacitate de a lucra 16 ore pe zi. Indispozițiile fizice pot crea dificultăți în luarea deciziilor. De aceea liderii ar trebui supuși unor examene medicale complete (inclusiv psihologice).

Politicienii sunt expuși publicului și altor mijloace mai puțin ortodoxe. De aceea ei trebuie să aibă alături oameni de încredere. Nu trebuie uitat, însă, că orice calomnie produce adevăruri în percepția publică. În același timp, totuși, imaginea nu este un scut în cazul încălcării legii. Oamenii politici trebuie să plătească în primul rând politic. Un lider autentic trebuie să știe ce e important din punct de vedere al priorităților politice.

Liderii care doresc ca serviciile de informații să aibă drept de anchetă încurajează sistemul totalitar. Numai cineva din afara sistemului ar fi putut lupta împotriva acestei tendințe în tranziția din România. Din păcate, uneori societatea civilă

din România funcționează ca o anexă a politicului. Este necesară crearea unei rețele de profesioniști în toate domeniile pentru a rezista împotriva autoritarismului prostului gust promovat în prezent. Aceste rețele, compuse din oameni tineri, fără legătură cu structurile trecutului, pot face analize ale stării națiunii și pot realiza un produs mai bun al politicii românești.

5. Evaluarea chestionarelor

Aprecierile participanților privind organizarea celui de-al treilea seminar comparativ cu primele două au fost în general de genul „la fel de bună”, „foarte bună” sau „bună”. În ceea ce privește aprecierea relațiilor stabilite între cursanți și profesori s-a înregistrat aceeași comunicare la un nivel ridicat ca și la modulul precedent, atât între cursanți, cât și între cursanți și profesori.

Recomandările cursanților vizează mărirea duratei seminarului cu o zi, organizarea unor activități în timpul liber și cât mai multă interactivitate.

